

3. Башмаков А. И. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем / А. И. Башмаков, И. А. Башмаков. – М.: Информационно-издательский дом «Филинъ», 2003. – 616 с.
4. Дьяконов В.П. Maple 10/11/12/13/14 в математических расчетах. – М.: ДМК-Пресс, 2014. – 802 с.
5. Комолова Н., Яковлева Е. HTML. Самоучитель. / Н. Комолова, Е. Яковлева – СПб : Питер, 2011. – 285 с.
6. Напалков С. В. Электронные образовательные тренажеры по математике как эффективное средство развития познавательной активности сельских школьников / С. В. Напалков // Мир науки, культуры, образования. – 2012. – №1. – С. 98–101.
7. Огнівчук Л. М. Використання Flash-технологій і Java-аплетів в електронному навчальному курсі з елементарної математики / Л. М. Огнівчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – Т. 48. – № 4. – С. 158-165.
8. Тихомирова А. Н. Разработка лабораторного практикума по курсу «Нечёткие модели дискретной математики» [Электронный ресурс] / А. Н. Тихомирова, Е. А. Несиоловская, Е. А. Кулиничев, Е. Е. Хатько // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – №3. – 8 с. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/razrabotka-laboratornogo-praktikuma-po-kursu-nechyotkie-modeli-diskretnoy-matematiki>
9. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математики: монографія / Ю. В. Триус. – Черкаси: Брама-Україна. – 2005. – 400 с.

УДК 796.011.3:37.011.31

Т.Ф. Матвійчук, м. Львів, Україна / T. Matviychuk, Lviv, Ukraine
В.Ф. Соловійов, м. Львів, Україна / V. Solovyov, Lviv, Ukraine
e-mail: fativna@yandex.ua

СТРУКТУРА ТА КОМПОНЕНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Анотація. В статті пропонується аналіз наукового поняття «педагогічна майстерність» як система, що містить упорядковану сукупність функціонально взаємопов'язаних компонентів, котрі складають специфічне утворення, формування і розвиток якого зумовлює вдосконалення професійно значущих якостей і сприяють професіоналізму вчителя. На підставі аналізу науково-методичної літератури нами визначена й обґрунтована особистісно-діяльнісна структура педагогічної майстерності сучасного вчителя як динамічна система біологічних і соціальних властивостей, якостей, здібностей. Особистісний компонент включає потенціал особистості, ключові та професійні компетенції, особистісну зрілість, загальну педагогічну культуру, індивідуальний стиль, особистісну професійну позицію, самоактуалізацію педагога, а діяльнісний – педагогічні знання, вміння, навички, професійну компетентність. Педагогічний досвід, педагогічне мислення, педагогічну техніку, морально-етичну діяльність, інноваторство і творчість. Усі складові педагогічної майстерності виявляються в навчально-виховній роботі, що свідчить про домінування в структурі педагогічної майстерності діяльнісного компоненту, котрий характеризує ступінь оволодіння знаннями, вміннями, навичками, здатність їх застосовувати, а також рівень розвитку психічних, емоційних, і вольових якостей вчителя. Отже педагогічна майстерність сучасного вчителя це система, яка охоплює всі структурні компоненти педагогічної компетентності, високий рівень прояву яких у теоретичній і практичній діяльності педагога сприяє збагаченню його загальної культури, розвитку гуманістичної спрямованості в його діяльності, вдосконаленню його творчих здібностей.

Ключові слова: педагогічна майстерність, структура, компоненти, учитель.

Structure and components modern teacher pedagogical skills

Annotation. In the article the analysis of the scientific concept of «pedagogical skills» as a system containing an ordered set of functionally interrelated components that make up a specific formation, formation and development which leads to significant improvement of professional skills and promote the professionalism of teachers. On the basis of the scientific and technical literature we defined and reasonable student-activity-structure of modern pedagogical skills of teachers as a dynamic system of biological and social characteristics, qualities and abilities. The personal component includes individual potential, key and professional competencies, personal maturity, general pedagogical culture, personal style, personal professional position, self-actualization teacher and active - pedagogical knowledge, skills, professional competence. Teaching experience, pedagogical thinking, teaching techniques, ethical activities innovation and creativity. All components are pedagogical skills in educational work, indicating the dominance in the structure of activity of pedagogical skills component, which characterizes the degree of mastery of knowledge, skills, ability to apply them, and the level of mental, emotional, and volitional qualities of the teacher. So mastery of modern teacher teaching a system that covers all structural components of teaching competence, high level of display in which theoretical and practical activities of the teacher contributes to the enrichment of its overall culture of humanistic orientation in its operations, improve its creativity.

Key words: pedagogical skill, structure, components teacher.

Постановка проблеми і аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних публікацій, у яких відображені сутність і зміст педагогічної майстерності, свідчить про те, що ця

проблема перебувала в центрі уваги вчених-педагогів і психологів на всіх етапах розвитку сучасної системи освіти. У педагогічному словнику М. Ярмаченка *майстерність* визначається як високе мистецтво в

певній галузі, вправність у виконанні певного виду діяльності, передбачає наявність професійних знань, умінь і навичок та є рисою, яка відрізняє одного працівника від іншого [9]. Г. Хозяїнов визначає цю категорію як «високе мистецтво здійснення навчальної діяльності на основі знань, особистісних якостей і педагогічного досвіду, що виявляється в комплексному вирішенні завдань освіти, виховання, розвитку учнів» [19, с. 31]. Ключовими словами у цих визначеннях є «високе мистецтво», що характеризують якість педагогічної діяльності, яка має постійно вдосконалюватися через саморозвиток педагога. У психолого-педагогічній літературі майстерність трактують також як: властивість особистості, сформована у процесі накопичення досвіду як вищий рівень засвоєних професійних умінь у цій галузі на основі гнучких навичок і творчості (К. Платонов) [11, с. 64]; комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос, Н. Тарасевич та ін.) [8, с. 25]; результат поєднання достатньою мірою розвинених особистісних характеристик і сформованості такої системи знань, вмінь і навичок, які в сукупності забезпечують високий рівень успішності професійної діяльності фахівця [12, с. 35].

У цих дефініціях акцентується увага на особистісних аспектах професійної майстерності, які спираються на особистісно-професійні елементи і виділяються у професійній діяльності як базова ціннісна орієнтація фахівця, яка допомагає йому усвідомлювати себе особистістю, виявляти, розкривати його можливості, сприяє становленню самосвідомості, здійсненню самореалізації і самоствердження. У такому сенсі *педагогічну майстерність* доцільно розглядати як: цілісне професійно-психічне утворення, що виявляється у високому рівні розвитку знань, навичок, умінь, професійно-важливих якостей особистості, забезпечує її успіх у певній професійній діяльності (В. Сластьонін) [13, с. 307]; синтез високорозвиненого педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та емоційно-вольових засобів виразності, які у взаємозв'язку з високорозвиненими якостями особистості педагога дозволяють йому ефективно та якісно вирішувати навчально-виховні завдання (А. Барабанщиков) [2, с. 13]; соціально-психологічне утворення, що включає певні взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти, які складають специфічну систему (В. Куценко) [6, с. 174].

У процесі теоретичного аналізу запропоновані у психолого-педагогічній літературі визначення були класифіковані на підставі переважання у авторів особистісного, діяльнісного, соціального аспекту чи їх поєднання. Зокрема, Н. Кузьміна, І. Харламов та ін. визначають педагогічну майстерність як вищий рівень виконання педагогічної діяльності, роблять наголос на характеристиці професійних умінь педагога, тобто

реалізують функціонально-діяльнісний підхід у наукових уявленнях про сутність явища. Прихильники особистісного підходу – І. Зязюн, А. Моленко, В. Миндикану та ін. – провідне місце в педагогічній майстерності відводять особистісним і професійним якостям педагога як основним чинникам успішності педагогічної діяльності.

Соціальний підхід до розуміння педагогічної майстерності (Л. Бондарук, А. Маркова та ін.) застосовується лише частково переважно в межах досліджень професіоналізму педагогічної діяльності та переплітається з трактуваннями професійної кваліфікації педагога як об'єктивної вимоги суспільства до представників педагогічної професії. Прихильники особистісно-діяльнісного підходу (А. Барабанщиков, І. Видрін, В. Сластьонін, Г. Хозяїнов, О. Щербаков) розглядають педагогічну майстерність як синтез професійної компетентності та професійно значущих особистісних якостей педагога.

Отже, смислова інтерпретація педагогічної майстерності передбачає три значення: особистісне утворення; якісна характеристика педагогічної діяльності; соціально-педагогічне явище.

Мета роботи полягає у визначенні змісту і структури педагогічної майстерності сучасного вчителя. У структурі педагогічної майстерності дослідники виділяють чотири відносно самостійні, але взаємопов'язані блоки: 1. Професійно-педагогічні знання; 2. Особистісні та професійно значущі якості; 3. Педагогічні здібності; 4. Навички та вміння будувати навчально-виховний процес, мистецтво здійснення педагогічної діяльності. Умовність виділення цих складових пов'язана з їх складним переплетінням на психологічному рівні.

Значна кількість дослідників визначають педагогічну майстерність через складові її внутрішньої структури – знання, вміння, навички, особистісні якості. Так, О. Щербаков поєднує у змісті цього поняття наукові знання, вміння, навички, методичне мистецтво й особистісні якості учителя [7]. За твердженням В. Сластьоніна, «теоретичні знання і засновані на них вміння – це головний, об'єктивний зміст педагогічної майстерності, єдине і загальне для всіх учителів» [16, с. 124]. Базуючись на цьому, учений пропонує власну класифікацію рівнів розвитку професійно-педагогічних умінь, цінність якої полягає у спробі виявлення динаміки і тенденції зародження педагогічної майстерності. Н. Кузьміна, класифікуючи педагогічну діяльність на основі характеру і результатів, виділяє п'ять її рівнів. Проте підкреслює, що вищого рівня майстерності досягають не всі вчителі. Найважливішими передумовами підвищення майстерності вчителя, на думку Н. Кузьміної, є педагогічні здібності, певні властивості розуму педагога і певні риси характеру. Спробу розглянути педагогічну майстерність з позицій системного підходу зробив Ю. Азаров. Поняття майстерності, на його думку, – це вміння управляти розвитком учнів; знання

духовних цінностей особистості, колективу, групи й уміння збагачувати їх новим змістом; педагогічну логіку, педагогічну техніку і педагогічний такт, а також громадянську зацікавленість педагога в долі кожної окремої дитини [1].

Дослідники виділяють найбільш істотні особистісні якості з точки зору ефективності педагогічної діяльності, які істотно впливають на результат професійно-педагогічної діяльності та визначають рівень розвитку педагогічної майстерності. Елементами педагогічної майстерності, за І. Зязюном, є [8, с. 26-29]: гуманістична спрямованість як системотвірний компонент; професійна компетентність, яка виконує роль фундаменту педагогічної майстерності; педагогічні здібності, які забезпечують швидкість розвитку майстерності; педагогічна техніка, що спирається на знання й здібності.

Для всебічного вивчення головної категорії нашого дослідження – педагогічної майстерності – нам необхідно визначити власне розуміння її характеристики (структуру), а також найбільш важливі чинники, що впливають на її становлення і розвиток. К. Романова розподіляє компоненти педагогічної майстерності на дві основні частини: діяльнісний

аспект (компонент) включає професійну компетентність, педагогічний досвід, педагогічну творчість, антиципацію (передбачення результатів), а особистісний – інтелектуальну культуру, особистісну зрілість, індивідуальний стиль, самоактуалізацію педагога [14, с. 45]. На нашу думку, педагогічну майстерність доцільно подати у вигляді схеми (рис. 1), яка містить низку складових, умовно розподілених на особистісні та діяльнісні. Безперечно, у студентів ВНЗ вони лише формуються, схема певною мірою передає поетапність цього процесу, тому містить педагогічні знання, вміння, навички які поступово включатимуться у професійно-педагогічну компетентність, а також педагогічний досвід, основи якого закладаються під час педагогічної практики у процесі навчання тощо.

Особистісні та діяльнісні компоненти педагогічної майстерності, як видно з рис. 1, не просто наскрізно взаємопов'язані, а відповідають один одному на кожному рівні підготовки та вдосконалення педагога. Безперечно, цей поділ є досить умовним, оскільки виділені складові взаємодоповнюються та значною мірою відображають одні й ті ж чи близькі грані педагогічної досконалості. Проаналізуємо основні з них.

Рис. 1. Структура педагогічної майстерності

Педагогічний потенціал – це сукупність якостей і здібностей людини, що включає такі взаємопов'язані компоненти: педагогічні задатки, можливості; спрямованість на роботу в галузі педагогічної діяльності; знання специфіки педагогічної праці, знання й уміння реалізовувати способи вирішення педагогічних завдань; усвідомлення особистісних якостей, важливих у педагогічній діяльності.

Педагогічні здібності виявляються в особливій чутливості до педагогічних цілей, засобів і результатів міжособистісних стосунків педагога та учнів, здатності запобігти настанню втоми при роботі з людьми, витримувати емоційні навантаження у процесі спілкування. Можна стверджувати, що всі педагогічні здібності у співвідношенні з основними аспектами педагогічної системи утворюють сукупність загальних і

специфічних педагогічних здібностей, особистісних якостей і розкриваються через певні дії та вміння.

На основі педагогічного потенціалу в процесі навчання формуються *педагогічні знання й уміння*, на основі яких у подальшому формуватиметься професійно-педагогічна компетентність. Знання педагога, звернені, з одного боку, до дисципліни, яку він викладає, а з іншого, – до учнів, психологію яких має добре знати. Важливою особливістю професійних педагогічних знань є їх комплексність, що потребує від учителя вміння синтезувати матеріал для успішного розв'язання педагогічних завдань, аналізу педагогічних ситуацій, вибору засобів взаємодії. Професійне знання повинне формуватися відразу на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному [8, с. 27]. Отже, зміст

професійної підготовки спрямований на знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології. Це положення має суттєве значення для вирішення проблеми підготовки педагогів.

Педагогічні вміння – це володіння функціональною системою психічних і практичних дій та операцій, спрямованих на управління розумовою діяльністю учнів у процесі їх навчання, розвитку та виховання.

Зазначимо, що в науковій літературі немає єдиних поглядів на проблему педагогічних умінь. Окремі автори [15] висловлюють сумніви в доцільності поділу педагогічних умінь на певні групи і піддають критиці існуючі класифікації, аргументуючи тим, що всі вміння тісно пов'язані й серед них важко виділити найбільш загальні.

Зміна парадигми освіти супроводжується процесом переорієнтації результату освіти з поняття «підготовленість», «освіченість», «загальна культура» і т. д. на поняття «компетенція», «компетентність». В умовах переходу до Національної рамки кваліфікацій формування педагогічної майстерності слід розглядати крізь призму компетентнісного підходу в освіті, формування в майбутніх педагогів *ключових і професійних компетенцій*.

Компетенція розглядається як комплекс знань, умінь, навичок, здібностей, цінностей, необхідних для ефективної професійної та соціальної діяльності й особистісного розвитку майбутнього фахівця. При цьому наголошується на здатності до діяльності, поєднанні знань і умінь із психосоціальними якостями.

У працях В. Байденко, О. Вербицького, Е. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової, П. Мітчелла, А. Шелтона та ін. досліджуються проблеми формування компетенцій у студентів ВНЗ, аналізуються причини та чинники розвитку компетентнісного підходу у професійній освіті. На відміну від надпрофесійних – «ключових» компетенцій, професійні компетенції вважають складовими професіоналізму [10, с. 19].

Таким чином, на підставі аналізу визначаємо професійну компетентність педагога професійної освіти як інтегративний багатофакторний стан, що характеризується гностичними, проектувальними, конструкторськими, моделювальними, технологічними, комунікативними, організаційними знаннями, вміннями та навичками, які забезпечують високу якість педагогічної діяльності. Виходячи зі структури професійної компетентності, можемо стверджувати, що вона є однією з основних складових професійної майстерності, а також фундаментом процесу її розвитку.

Особистісна зрілість – це комплексна характеристика майбутнього фахівця, що забезпечує свідоме прийняття ним професійно значущих цінностей і прагнення реалізувати себе в процесі професійної підготовки. Ми розуміємо особистісну зрілість педагога як комплексну характеристику особистості фахівця, що забезпечує свідоме прийняття

професійно значущих духовних, художніх і матеріальних цінностей і його прагнення реалізувати себе у процесі професійної діяльності в якості вчителя.

Особистісна зрілість визначає індивідуальний *педагогічний досвід* учителя. Він інтегрує знання, ціннісні відносини, мотиви, потреби і таким чином формує компетенції та визначає професійно-педагогічні якості, що виявляється в готовності застосовувати одержані знання й уміння у практичній діяльності.

Сукупність зрілості та розвиненості соціально значущих особистісних характеристик педагога, реалізованих у його професійній діяльності характеризує *загальна педагогічна культура*. Культурний розвиток людини відбувається у процесі якісного перетворення її знань, переконань, здібностей, почуттів, норм діяльності та поведінки.

Оволодіння педагогічною майстерністю на суб'єктивному рівні характеризує цілісне *педагогічне мислення* [3]. Формування цілісного педагогічного мислення має на меті досягнення високого рівня здатності та готовності виконувати професійну діяльність на основі застосування сучасного педагогічного знання, цілісного сприйняття освітнього процесу та особистості як унікальності та індивідуальності.

У діяльності педагога тісно пов'язані між собою фундаментальні знання і практичний досвід роботи, що включає способи і форми педагогічної взаємодії, поєднані у творче ціле з метою розвитку учнів. Ці компоненти педагогічного мислення визначають надалі *індивідуальний стиль педагогічної діяльності*.

Становлення індивідуального стилю професійної діяльності закономірно проходить три фази на етапах адаптації, індивідуалізації та інтеграції майбутніх учителів в освітньому просторі й можливе за умов, коли навчальні програми та посібники, зміст і структура занять забезпечують цілісну реалізацію себе в професії на афективному, практичному та когнітивному рівнях. Тому навчально-пізнавальна діяльність повинна збагачувати їх не тільки знаннями, але і досвідом творчості, переживань, вміннями саморегуляції [18, с. 36-38].

На підставі науково-педагогічних досліджень ми визначаємо індивідуальний стиль вчителя як сукупність своєрідних особистісних проявів майстра, в діяльності якого тісно пов'язані між собою фундаментальні знання і практичний досвід роботи, що включає способи і форми психолого-педагогічної взаємодії та технологічної вмілості, які утворюють в творче ціле з метою саморозвитку особистості учня.

Індивідуальний стиль виявляється в характерній *педагогічній техніці* вчителя, яка передбачає високу культуру мовлення; володіння мімікою, пантомімікою, жестами; вміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки; здатність до «бачення» внутрішнього стану учнів і адекватного впливу на них.

Педагогічна техніка містить дві групи компонентів: 1. Умінням педагога керувати своєю поведінкою: техніка мовлення; техніка володіння своїм організмом; керування емоціями, настроєм для зняття зайвого психічного напруження, збудження творчого самопочуття; опанування умінням соціальної перцепції; 2. Уміння впливати на особистість і колектив: техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням; техніка навіювання тощо. Отже, педагогічна техніка – це вміння використовувати власний психофізичний апарат як інструмент виховного впливу.

Особливу увагу звернемо на *особистісну професійну позицію* вчителя – продукт педагогічного мислення, наслідок повного усвідомлення природи навчально-виховного процесу і водночас показник рівня професійної готовності до освітньої діяльності. Професійна позиція – це точка зору, ставлення до призначення своєї професії і дії, поведінка, зумовлена ними; це система інтелектуальних, вольових і емоційно-оцінних ставлень до світу, педагогічної дійсності та педагогічної діяльності; ставлення педагога до учнів у взаємодії з ними, яке визначає всю його професійну поведінку [9, с. 215].

Педагогічна позиція вчителя розглядається через систему ставлень до педагогічної діяльності в цілому та до окремих її компонентів. Вона інтегрує ставлення до цілей і завдань професійно-педагогічної діяльності, змісту, організаційних форм і методів [4, с. 301]. Професійно-педагогічна позиція – цілісне особистісне утворення, ядром якого є ставлення до змін різноманітних аспектів освітньої діяльності. Це складна й одночасно визначальна характеристика майбутнього вчителя, від якої залежить цілісний процес професійного зростання його особистості. У ній концентруються головні показники професійної культури педагога, основні спонукальні сили його праці. Суб'єктна позиція вчителя фізичної культури виступає як позиція професійно-особистісного саморозвитку і служить показником рівня його залученості у педагогічну діяльність [17].

Першоосновою праці вчителя є *морально-етична діяльність*, а основою його професійного зростання – моральне самовдосконалення на етичних та естетичних засадах. У домінуванні естетичного й етичного полягає сутність науково-методологічної парадигми педагогічної майстерності І. Зязюна [8]. Етико-естетичні імперативи педагогічної майстерності визначають особистість учителя, його педагогічну культуру, внутрішню потребу в самоосвіті та саморефлексії, яка виявляється в ефективному педагогічному впливі на духовний, емоційний, естетичний, інтелектуальний і фізичний розвиток учня.

Педагогічна етика є показником і одночасно результатом професійно-особистісної готовності вчителя до роботи в освіті, тому що виконання будь-якого педагогічного завдання має моральний зміст, що екстраполюється на основні об'єкти (суб'єкти)

відносин педагога: суспільство, педагогічна діяльність, учні, учнівський колектив, батьки учнів, педагогічний колектив, керівництво школи, а також сам учитель у його розумінні ставлення до себе.

Самоактуалізація вчителя – термін, запропонований зарубіжними психологами, який широко застосовується у вітчизняній науці. Самоактуалізуватися – означає досягти вершин особистісного потенціалу. Професійна діяльність стимулює розвиток людини лише в разі створення таких умов навчальної та професійної діяльності, які дозволяли б кожному індивіду знайти в ній своє місце, виявити свої здібності, тобто самоактуалізуватися.

Самоактуалізація вчителя – це інтегральна характеристика особистості, що виражається в можливо більш повному виявленні та розвитку своїх особистісних можливостей і втілення їх у реальних результатах, духовних і матеріальних продуктах діяльності, потребі в самовдосконаленні.

Педагогічна інноваційна творчість включає ідеї, методи, технології, комплекс елементів, які несуть прогресивні засади; творчий пошук; оригінальне вирішення педагогічних і навчально-виховних проблем [20, с. 59]. З інноваційними тенденціями розвитку освіти насамперед пов'язаний загальний характер освітніх реформ в Україні. Важливо, щоб характер інновацій відображав суспільні вимоги до підготовки фахівців і потреби студентів, урахував специфіку конкретного закладу. Інноваційна творчість розглядається як система діяльності педагога, що радикально змінює традиційну практику навчання; результати інноваційної діяльності впливають на зміст, методи, форми, технології та засоби навчання.

Праця вчителя характеризується як творча у якій чимало типового, повторюваного, сталого, відображеного в уже виявлених психолого-педагогічних закономірностях, принципах і правилах, але багато також мінливого, варіативного, індивідуального. Творчі рішення пов'язані зі здійсненням усього логічного ланцюжка конструювання навчання. Креативність учителя – особистісна якість, виражена у схильності та готовності створювати соціально значущі продукти своєї діяльності, як духовні, так і матеріальні. Успішність креативної діяльності передбачає високий рівень компетентності в поєднанні із самокритичністю і конструктивністю мислення [5, с. 64-66].

Висновки. Отже, педагогічна майстерність – це вищий рівень педагогічної діяльності, що виявляється у творчості вчителя, постійному вдосконаленні мистецтва навчання, виховання та розвитку людини. Розглянувши сутність педагогічної майстерності, можна стверджувати що це система, яка охоплює всі структурні компоненти педагогічної компетентності, високий рівень прояву яких у теоретичній і практичній діяльності педагога сприяє збагаченню його загальної культури, розвитку гуманістичної спрямованості в його діяльності, вдосконаленню його творчих здібностей.

Структуру педагогічної майстерності ми обґрунтували як єдину динамічну систему властивостей, якостей та здібностей людини, що сприяють оволодінню педагогічною професією. Педагогічна майстерність містить низку складових, які ми умовно поділили на особистісні та діяльнісні. Особистісні та діяльнісні компоненти не просто наскрізно взаємопов'язані, а відповідають один одному на кожному рівні підготовки та вдосконалення вчителя. Особистісний компонент включає

педагогічний потенціал особистості, ключові та професійні компетенції, особистісну зрілість, загальну педагогічну культуру, індивідуальний стиль, особистісну професійну позицію, самоактуалізацію педагога, а діяльнісний – педагогічні знання, вміння, навички, професійну компетентність, досвід, педагогічне мислення, педагогічну техніку, морально-духовну цінність, інноваторство та творчість. Компоненти педагогічної діяльності проявляються в педагогічній діяльності.

Література:

1. Азаров Ю. П. Искусство воспитывать : кн. для учителя. — 2-е изд., испр. и доп. / Ю. П. Азаров. — М. : Просвещение, 1985. — 448 с.
2. Барабанщиков А. В. Научно-педагогические основы формирования профессионального мастерства преподавателя академии / А. В. Барабанщиков // Пути совершенствования профессионального мастерства преподавателя. — М. : ВПА, 1975. — С. 10-75.
3. Качалов Д. В. Концепция формирования целостного педагогического знания у будущих учителей : монография [Электронный ресурс] / Д. В. Качалов. — М. : Академия Естествознания, 2010. — 155 с. — Режим доступа : <http://www.rae.ru/monographs/69>.
4. Конеева Е. В. Формирование педагогической позиции специалиста по физической культуре в процессе вузовской подготовки : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08 ; 13.00.04 / Конеева Елена Владимировна. — М., 2001. — 357 с.
5. Куцевол О. М. Роль креативного середовища у формуванні творчої особистості в її онтогенезі / О. М. Куцевол // Креативна педагогіка : наук.-метод. зб. / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. — Вінниця, 2010. — Вип. 1. — С. 63-68.
6. Куценко В. Г. О сущности профессионального мастерства педагога / В. Г. Куценко // Пути совершенствования психолого-педагогической подготовки учителя в свете основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы. — Полтава, 1995. — С. 165-182.
7. Москаленко Н. В. Фізичне виховання молодших школярів : монографія / Н. В. Москаленко. — Дніпропетровськ : Інновація, 2007. — 252 с.
8. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. — 3-те вид., допов. і переробл. — К. : СПД Богданова А. М., 2008. — 376 с.
9. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. — К. : Педагогічна думка, 2001. — 516 с.
10. Петрук В. А. Формування базового рівня професійної компетентності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей засобами інтерактивних технологій : монографія / В. А. Петрук. — Вінниця : ВНТУ, 2011. — 284 с.
11. Платонов К. К. Проблемы способностей / К. К. Платонов. — М. : Наука, 1972. — 211 с.
12. Помиткін Е. О. Розвиток педагогічної майстерності викладача сучасного професійного ліцею / Е. О. Помиткін // Проблеми і напрями розвитку особистісної готовності педагогічних працівників та учнів професійного ліцею до творчої та інноваційної діяльності : зб. наук.-метод. матер. / за ред. А. П. Красовського і В. В. Рибалки ; кол. авторів. — К. : ІПППО АПН України та УПТО ГУОН КМДА, 2006. — С. 35-41.
13. Психология и педагогика : учеб. пособие / под ред. К. А. Абульхановой, Н. В. Васиной, Н. Г. Лаптева, В. А. Сластенина. — М. : Совершенство, 1998. — 320 с.
14. Романова К. Е. Методическая система формирования и развития педагогического мастерства будущих учителей технологии : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Романова Каринэ Евгеньевна. — Шуя, 2010. — 513 с.
15. Сластенин В. А. Реформа школы и готовность учителя к профессиональной деятельности : вопросы методологии и теории / Сластенин В. А., Виленский М. Я. // Теория и практика физической культуры. — 1985. — № 6. — С. 43.
16. Сластенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Сластенин. — М. : Просвещение, 1976. — 160 с.
17. Степанченко Н. І. Специфіка дослідницького інструментарію оцінки професійно-педагогічної мотивації в педагогічній діагностиці / Н. І. Степанченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми в фізичному вихованні і спорті : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. - Х., 2012. - №9. - С. 88-91.
18. Фрумин И. Д. Образовательное пространство как пространство развития / И. Д. Фрумин, Б. Д. Эльконин // Вопр. психологии. — 1993. — № 1. — С. 35-39.
19. Хозяинов Г. И. Педагогическое мастерство преподавателя : метод, пособие / Г. И. Хозяинов. — М. : Высш. школа, 1988. — 168 с.
20. Цехмістрова Г. С. Інноваційні технології в навчальному процесі підготовки кадрів для туризму / Г. С. Цехмістрова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. — К. : Наук. метод. центр вищої освіти, 2003. — Вип. 35. - С. 54-64.